

dennen gelegd worden; het geheele aantal eieren van verschillende onderzochte wijfjes bleek 88 tot 330 stuks te bedragen. Het eierleggen kan tot 16 dagen duren en begint reeds den dag na de paring.

Endromis versicolora L. De eieren worden in rijtjes aan de twijgjes der berken, meest van berkenhakhout gelegd. Door mij gevonden legsels bevatten elk 10 à 25 eieren.

Saturnia pavonia L. Eieren in groepjes aan takjes, vooral van heidekruid.

Agria tau L. De eieren worden ten getale van 2 tot 5 bij elkaar gelegd. Een wijfje legt ongeveer 100 eieren.

Putten, Maart 1920.

J. TH. OUDEMANS.

Het geslacht *Tiphia* F. (Scoliidae).

Het is een onmiskenbaar feit, dat onze *Hymenoptera* in den laatsten tijd bij de verzamelaars weder meer belangstelling wekken dan vele jaren lang het geval is geweest; ik verheug mij hierover bijzonder, omdat in deze Orde, die ook biologisch zoo uiterst belangwekkend is, nog enorm veel voor hen, die er zich in ons land mede bezighouden, te doen is. Men wachtte niet, totdat men de volledigheid ten opzichte eener groep nabij komt, doch publiceere al wat men belangrijk acht in onze Entomologische Berichten.

Ontstaan aldus de bouwstoffen voor uitgebreidere verhandelingen, dan kunnen die te harer tijd eene plaats in ons Tijdschrift voor Entomologie innemen.

In No. 111 der Ent. Ber., p. 209, deelt de heer LINDEMANS het een en ander over het geslacht *Tiphia* mede. Ik kan daaraan het volgende toevoegen.

De drie soorten, welke ik bij mijne behandeling der *Scoliidae* in „De Nederlandsche Insecten, p. 778, op het oog had, waren de daar met name genoemde *Tiphia femorata* F., de niet met name genoemde, doch in mijne verzameling aanwezige *Tiphia ruficornis* LEP. en eindelijk *Tiphia minuta* LIND., die reeds in de lijst in de Bouwstoffen, Dl. II, p. 259, genoemd wordt. In die lijst in de Bouwstoffen worden eveneens drie *Tiphia*-soorten vermeld, en wel *Tiphia femorata* F., *villosa* F. en *minuta* LIND. Die *Tiphia villosa*

F. is echter stellig wel synoniem met *T. femorata* F.; in de Bouwstoffen wordt bij *villosa* verwezen naar: FABR. S. P. 235, 22. — PANZ. Fn. 98 f 16. — LEPEL. Hym. III, p. 558. In den „Catalogus Hymenopterorum” van VON DALLA TORRE, Vol. VIII, *Fossores*, p. 135—136, worden de aangehaalde beschrijvingen en afbeeldingen van PANZER en LEPELETIER als op *T. femorata* F. betrekking hebbende beschouwd en bij die soort vermeld, terwijl de beschrijving van FABRICIUS met een vraagteken bij diens eigen soort *T. morio* F. gevoegd wordt.

Is het juist, dat *T. villosa* F. synoniem met *T. femorata* F. is, dan zou de lijst in de Bouwstoffen feitelijk slechts twee soorten als inlandsch vermelden, nl. *T. femorata* F. en *T. minuta* LIND. De derde soort is dan de *Tiphia ruficornis* LEP., waarvan ik in 1891 een ♀ te Putten ving, wat ik tot nog toe niet gepubliceerd heb. Van deze soort heeft de heer LINDEMANS nu ook het ♂ gevangen. Als vierde soort komt daarbij dan nog *T. morio* F. Gelijk de heer LINDEMANS mededeelt, is deze soort in het Tijdschr. v. Ent., Dl. XXV (1881), p. CXVI, reeds door MAURISSEN in zijne lijst van uitsluitend Limburgsche Insecten-soorten vermeld, als zijnde te Venlo door VAN DEN BRANDT gevangen. Nu is de verzameling van den heer VAN DEN BRANDT na zijn overlijden door mij aangekocht en heb ik thans nagegaan, of een ex. van *T. morio* in mijne collectie, waarin die van VAN DEN BRANDT opgenomen is, aanwezig was. Dat nu is niet het geval, doch op de voor die soort bestaande plaats staat eene speld, waaraan een etiket gestoken is, waarop met de hand van VAN DEN BRANDT geschreven staat: „*T. morio* FABR. Venlo. Van mij in de collectie van RITSEMA 26. 4. 1879”. Of deze datum, die van de vangst van het voorwerp is (wat goed zou uitkomen, daar deze soort vroeg in het jaar verschijnt), dan wel die, waarop het werd afgestaan, kan men slechts gissen. Met de „collectie RITSEMA” zal wel die van het Rijksmuseum v. Natuurlijke Historie te Leiden bedoeld zijn en ware het aan te bevelen, als de heer LINDEMANS aldaar een nader onderzoek instelde, waarbij de conservator, de heer VAN EECKE, hem zonder twijfel gaarne behulpzaam zal zijn. Valt dat onderzoek in bevestigden zin uit, ook wat

den datum betreft, dan verkrijgt men het volgende overzicht onzer inlandsche *Scoliidae*.

Tiphia morio F. Venlo, (26. 4. 1879), (V. D. BR.); Ede (G.), ♂, 4. 5. 1919, (LIND.).

Tiphia femorata F. Alom voorkomende soort, althans zoowel op het alluviale, als op het diluviale zand, doch ook op de oudere formaties. De 45 ex., die mijne collectie bevat, zijn van Wijk aan Zee, IJmuiden, Hilversum, Driebergen, Putten, Lochem, Venlo, Houthem en Gulpen. Alle zijn in Juli en Augustus gevangen; geen enkel ex. in 't voorjaar.

Tiphia ruficornis LEP. Putten (G.) ♀, 13. 7. 1891 (OUD.); Vorden, ♂, 8. 8. 1919 (LIND.).

Tiphia minuta LIND. Driebergen (SIX.)¹⁾; Haagsche Bosch (V. VOLL.); Valkenburg, ♂, Juni 1918 (A. J. ZÖLLNER); Schiedam, ♂, 4. 7. 1919, (LIND.).

Wellicht schuilt onder mijn ongedetermineerd *Hymenoptera*-materiaal, dat vele laden vult, nog het een of ander, dat deze lijst zou kunnen aanvullen. Op het oogenblik ontbreekt mij echter de tijd, om hiernaar een onderzoek in te stellen. Andere dan de vier opgenoemde soorten zijn nu niet direct te verwachten; SCHMIEDEKNECHT, „Die Hymenopteren Mitteleuropas” p. 332, geeft althans geene meerdere soorten voor Midden-Europa op, terwijl SAUNDERS, *The Hymenoptera Aculeata of the British Islands*, p. 50—51, slechts twee soorten noemt, nl. *T. femorata* F., en *minuta* LIND.

Putten, Januari 1920.

J. TH. OUDEMANS.

Tweede generatie bij *Smerinthus populi* L. en *ocellata* L.

In SNELLEN'S *Macrolepidoptera*, p. 100—103, wordt het genus *Smerinthus* behandeld, waartoe de drie soorten: *ocellata* L., *tiliae* L. en *populi* L. gebracht worden. Terwijl nu van *Sm. tiliae* gezegd wordt, dat de pop overwintert, vindt men, zoowel bij *Sm. populi* als bij *Sm. ocellata* vermeld, dat

¹⁾ De opgave: Driebergen (SIX.) komt niet in de Bouwstoffen voor. Ik heb nog niet kunnen ontdekken, waar deze vondst vermeld is.